

SIROGOJNO ČUVAR TRADICIJE

Zajedno sa Stopića pećinom i vodopadom Gostilje, ovo selo je omiljeno mesto na Zlatiboru, gde srpsko nasleđe i divna priroda čine idealan spoj. To je i najlepši način da provedete dan ili vikend daleko od gužve i buke

TEKST Nataša Vuković,
„Natania Travel“

FOTO Shutterstock, Nataša Vuković, „Natania Travel“,
Nabojša Babić

Sirogojno se prvi put pominje u turskom defteru iz 1560. godine, a njegov veliki razvoj usledio je tek 1924. posle osnivanja Zemljoradničke zadruge.

Prve seoske kuće iz zlatiborskog kraja prenete su ovamo u leto 1980. godine, a muzej je zvanično osnovan 30. jula 1992. Danas se u našem jedinom muzeju pod vedrim nebom može videti više od 50 kuća s raznim artefaktima, koje predstavljaju deo srpskog nasleđa i specifičnu arhitekturu dinarskog kraja nastalu u 19. i 20. veku.

Kako stići do Sirogojna

Etno-selo Sirogojno nalazi se u istočnom delu Zlatibora, udaljeno je 23 km od njegovog turističkog centra i pripada Čajetinskom okrugu. Do njega stižete auto-putem iz Užica, a u selu Mačkat skrećete na lokalni put za sela Rožanstva i Sirogojno. Takođe, do njih vodi put iz centra Zlatibora.

NADALEKO ČUVENI DŽEMPERI

Kada se spomene Sirogojno, prvo se pomisli na debele vunene džempere. Priča datira iz 1963. godine kada je osnovana zanatska radionica u okviru Zemljoradničke zadruge. Modna kreatorka Dobrila Vasiljević Smiljanić zajedno sa skoro 2.500 žena iz zlatiborskog kraja otpočela je proizvodnju ručno pletenih džemperova od sirove ovčje vune. Prodavali su se širom nekadašnje Jugoslavije i Evrope i bili višestruko nagrađivani u modnoj industriji. U njihovu čast 2008. godine otvoren je Muzej pletilja, ispred kojeg se nalazi statua pletilje.

ŠTA SVE OBIĆI?

Kada kroćite u etno-kompleks, prvo ćete ugledati Crkvu Svetih apostola Petra i Pavla, podignutu 1764. godine. Na zidovima su ispisana imena poginulih vojnika iz ovog kraja, poginulih u Prvom svetskom ratu. Stalna postavka obuhvata dva seoska domaćinstva s pratećim objektima i adaptirane kuće za smeštaj turista.

RADNO VREME I CENA ULAZNICA

Staro selo Sirogojno je otvoreno preko cele godine: od aprila do oktobra, od 9 do 19 sati, a od novembra do marta, od 9 do 16. Cena ulaznice je 200 dinara za odrasle i 150 dinara za grupe i organizovane školske posete. Porodična karta košta 500 dinara, dok je za decu do sedam godina ulaz besplatan. Možete kupiti i kombinovanu kartu na onlajn platformi „Visit Serbia” i obići Stopića pećinu i vodopad Gostilje.

Čuvarkuća na krovu

U toku 19. i 20. veka porodice su imale po 20, ponekad i 50 članova. Stanovale su u glavnoj kući i manjim vajatima oko nje. Glavna kuća je dinarska brvnara pravougaone osnove i kamenog temelja. Krov je četvorostran, visok i strm, s otvorima za dim i odžakom na sredini. Naravno, tu je i čuvarkuća, da zaštiti ukućane. Prva kuća eksponat potiče iz 1882. godine, a druga

iz 1891. Nasred kuhinje se nalazi ognjište gde se spremala hrana za celu porodicu. Soba je najtopliji deo kuće zbog glinene peći s keramičkim loncima. U njoj su obiĉno spavali najstariji ĉlanovi porodice i mala deca, a oko nje su raspoređeni vajati i prateći objekti.

Vajat s tremom i krstom

Vajat je manja i skromno nameštена kuća, koja se obiĉno gradila za svakog oženjenog sina i njegovu porodicu. Prvi je vajat iz 1890. godine, koji ima trem za zaštitu od kiše i vetra. U blizini se nalazi i vajat iz 1845. i to je najstarija kuća u muzeju. Na krovu se nalaze dva krsta, postavljena radi zaštite novorođenaĉadi od prerane smrti. U kamenom temelju kuće smešten je podrum.

Mlekara, kaĉara, košnice, koliba...

Mlekara se nalazila blizu glavne kuće. Iz higijenskih razloga, samo jedna žena iz porodice mogla je da vodi brigu o muži i pravljenju sira i kajmaka. Kaĉara se obiĉno nalazila u blizini bašte i šljivika. Proizvodnja i trgovina šljivovicom razvijena je krajem 19. veka, a znamo da je rakija vaŹan deo srpskih obiĉaja i kulture. Pored kuća se nalaze pekara, ambar i kokošinjac. Med se od davnina koristio i kao hrana i kao lek. Stara srpska reĉ za med je ulje i

od nje potiče naziv uljanik za natkrivenu policu s košnicama. Koliba ili prodavnica duvana datira iz 1916. godine. Krajem 19. veka razvijena je i proizvodnja duvana, s tim što je za prodaju trebalo imati dozvolu Kraljevine Jugoslavije.

RAZVOJ ZANATA

Zlatiborci su nekada znali ĉak 40 zanata. Uglavnom su bili poznati kao proizvođaĉi luĉa i katrana, zatim stolari, tesari i kovaĉi, konjušari, vodeniĉari i opanĉari, a žene kao pletilje i vezilje. Radionice i pomoćne zgrade uvek su bile građene odvojeno od ostatke domaćinstva, a ĉinile su ih baĉvare, šupe za sušenje šljivica, štale i obori.

STARA ŠKOLA

Za vreme turske vladavine u tadašnjoj Srbiji postojale su samo turske osnovne i srednje škole, poznate kao medrese. Srpsku decu su podučavali sveštenici ili su uĉila po manastirima. Samo su deca iz bogatih, kneževskih i trgovaĉkih porodica imala privatno obrazovanje. Na primer, u Zlatiborskom okrugu su tada postojale 22 mehane a samo jedna škola. Danas se u nekadašnjoj uĉionici mogu videti drvene školske klupe skamije, globus i raĉunaljka. Neposlušne đake uĉitelj je kaŹnjavao štapom „po turu”, kleĉanjem na kukuruzu ili sedenjem u „magareĉoj klupi”.

BRVNARE ZA TURISTE I SEMINARE

U jednoj od adaptiranih kuća nalazi se prodavnica u kojoj možete kupiti domaće rotkvorine i biljne proizvode, dok se u drugoj većoj kući održavaju razni seminari, izložbe,

pozorišne predstave i koncerti. Ispred nje je podignuta letnja pozornica za priredbe na otvorenom. Sedam brvnara je prilagođeno za smeštaj uĉesnika programa, ali svako može da rezerviše ove zanimljive drvene apartmane i uŹiva u kombinaciji tradicionalnog i modernog smeštaja. Brvnare ukrašene cvećem izgledaju veoma romantiĉno, a zimi deluju kao da ste zakoraĉili u zimsku bajku. Ako imate vremena, napravite pauzu i uŹivajte u ukusnoj hrani zlatiborskog kraja. Probajte ĉuveni sir i kajmak, razne pite, pršutu, jagnjeće peĉenje i prebranac, uz koje se odliĉno slaŹu rakija, ĉajevi od planinskog bilja i prirodni sokovi.